

Evaluatie Utrechtse Hitteplannen

**Leerervaringen uit eerste plannen
provincie Utrecht**

Definitief, 6 januari 2023

Contactpersonen

FREYA MACKE
sr. adviseur klimaatadaptatie

T +316 55287684
M +316 55 28 76 84
E freya.macke@arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 1018
5200 BA 's-
Hertogenbosch
Nederland

MARIEKE VAN DER LINDE
adviseur klimaatadaptatie

T +316 11 35 83 15
E marieke.vanderlinde@tauw.com

TAUW B.V.
Australiëlaan 5
P.O. Box 3015
3502 GA Utrecht
Nederland

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	4
2	Inleiding	5
2.1	Aanleiding	5
2.2	Wat is een lokaal hitteplan?	6
3	Procesaanpak hitteplannen	7
4	Evaluatie van het proces	8
4.1	Trekkers en te betrekken partijen	8
4.2	Uit de werksessies	9
4.3	Doorkijk naar vervolg, 2023 en versie 2.0	9
4.4	Bestuurlijk proces	10
4.5	Stuurgroep en adviseurs	10
5	Evaluatie op inhoud	12
6	Aanbevelingen voor vervolg	14
6.1	Proces	14
6.2	Inhoud	14
6.3	Opschaling in provincie Utrecht	14
6.4	Aanbevelingen vanuit de adviseurs	14
	Colofon	16

1 Samenvatting

Het wordt warmer en daarmee nemen de gezondheidsrisico's voor kwetsbare mensen toe. Daarom is het belangrijk dat mensen bewust worden van de (gevolgen van) hitte én weten wat zij kunnen doen tijdens hete periodes. Daarom is de ambitie van de Provincie Utrecht dat alle gemeenten in 2023 een hitteplan hebben. Voor de invulling van deze ambitie zijn in 2022 zeven gemeentelijke hitteplannen opgesteld. Het hitteplan richt zich op de inzet van communicatie voor bescherming van kwetsbare mensen tijdens hitte. Het plan biedt handvatten voor gemeenten, lokale zorginstellingen, individuele verzorgers, professionals en maatschappelijke organisaties. Het geeft de acties tijdens perioden van hitte, aangevuld met acties ter voorbereiding.

Om de leerervaringen op te halen, is de totstandkoming van de zeven gemeentelijke hitteplannen geëvalueerd aan de hand van een enquête, een evaluatiebijeenkomst en een gesprek met de stuurgroep, provincie Utrecht (opdrachtgever) de twee adviesbureaus Tauw en Arcadis en de GGD regio Utrecht.

Samengevat leidde dit tot de volgende evaluatiepunten:

Per gemeente zijn lokale organisaties uitgenodigd om deel te nemen aan een werksessie. De uitnodiging is verstuurd naar sociale- en gezondheidsinstellingen, kerken, scholen, kinderopvang en verenigingen die te maken hebben met doelgroepen die kwetsbaar zijn tijdens hete periodes, onder andere buurt-, sport- en ouderenverenigingen. Het leggen van contact met de juiste personen kostte veel tijd, het loonde echter wel om deze personen direct te benaderen in plaats van een mail te sturen naar het algemene mailadres. Het advies is om betrokkenen gericht uit te nodigen.

Dat een hitteplan vooral bedoeld is als communicatieplan gericht op bewustwording, en de urgentie hiervan, was niet meteen duidelijk bij de deelnemers van de werksessies. In het vervolg wordt aangeraden voorafgaand aan en tijdens de werksessie nog meer tijd te besteden aan de scope en het belang van het gemeentelijke hitteplan en aan de rol van de genodigden.

De deelnemende gemeenten vonden het lastig om een ambtelijk trekker te vinden voor het hitteplan en het bijbehorende proces. Dit werd enerzijds veroorzaakt door een tekort aan tijd en capaciteit en anderzijds doordat niet meteen duidelijk was bij welke portefeuille het hitteplan thuishoorde. Het hitteplan is een verbindende factor tussen thema's zoals gezondheid, eenzaamheid (bij ouderen) en de fysieke leefomgeving. De gemeenten kozen ervoor om het plan onder de portefeuille Gezondheid te laten vallen. Afstemming met de portefeuilles Ruimtelijke Ordening/ Klimaatadaptatie is daarbij gewenst.

Het bewustzijn en het urgentiegevoel groeide bij veel deelnemers tijdens de werksessies. Ook was er sprake van kruisbestuiving: zo werden er tips en bestaande hitte-aanpakken uitgewisseld en is er een start gemaakt met een eerste overzicht van concrete acties en een bijbehorende rolverdeling. Ook werden relaties gelegd tussen hitte en de openbare ruimte en gebouwen (het fysieke domein). Zo kwam de bekendheid met en bereikbaarheid van koele plekken meerdere keren ter sprake. Dit inzicht legt het verband tussen het fysieke domein en het sociale domein en toont de noodzaak van afstemming en samenwerking en afstemming in beleid, realisatie en acties.

Tijdens werksessies werd duidelijk dat een lokaal hitteplan geen groot project is, maar vooral de lijnen bij elkaar brengt. Partijen weten elkaar beter te vinden; delen ter plekke tips en het draagt bij aan een groter bewustzijn. Daarbij gaat het zowel om bewustzijn van de gevolgen van hitte als over bewustzijn van het eigen handelingsperspectief.

2 Inleiding

Voor u ligt de evaluatie van de eerste zeven lokale gemeentelijke hitteplannen. Deze hitteplannen zijn parallel en in afstemming opgesteld. De ervaringen vanuit verschillende betrokkenen met deze eerste plannen zijn opgehaald met een enquête, een gesprek met de stuurgroep en een evaluatiebijeenkomst. Het vastleggen van deze ervaringen biedt handvatten voor de provincie Utrecht, GGD regio Utrecht en de werkregio's om de aanpak op te schalen naar alle Utrechtse gemeenten. Ook biedt de evaluatie handvatten voor de deelnemende gemeenten bij de actualisatie van hun eigen hitteplan.

2.1 Aanleiding

Door klimaatverandering wordt het steeds warmer in Nederland. De afgelopen jaren zijn er meerdere hittestress records gesneuveld en meerdere slachtoffers te betreuren. Tijdens hete perioden heeft een groot deel van de mensen last van hittestress. Hittestress leidt in sommige gevallen zelfs tot sterfte. Het CBS heeft berekend dat tijdens een hittegolf in 2020 ruim 400 meer mensen zijn overleden dan tijdens een gemiddelde zomerweek. Dit probleem wordt alleen maar groter doordat het steeds warmer wordt door klimaatverandering, er vergrijzing optreedt en ouderen langer zelfstandig wonen. Daarom is het belangrijk dat mensen zich bewuster worden van (de gevolgen van) hitte en dat zij weten wat zij moeten doen tijdens hete periodes. Een hitteplan geeft handvatten aan organisaties die te maken hebben met kwetsbare doelgroepen.

Om haar kwetsbare inwoners te ondersteunen, stelt de provincie Utrecht als ambitie dat alle Utrechtse gemeenten in 2023 een hitteplan hebben. Voor een motiverende start heeft de provincie in 2021 een aantal kennisbijeenkomsten georganiseerd en ondersteunde zij zeven gemeenten bij het opstellen van lokale hitteplannen. De lokale hitteplannen zijn opgesteld onder begeleiding van de adviesbureaus Arcadis en TAUW en met inzet van GGD Utrecht en het Rode Kruis. Het project is uitgevoerd met steun van [het EU LIFE IP programma](#) 'Minder hittestress in de provincie Utrecht'.

Alle Utrechtse gemeenten in 2023 een hitteplan: 'Als we nu beginnen zijn we nog op tijd'

8 april, 06:00 • 4 minuten leestijd

© RTV Utrecht / Annemarie de Wit

PROVINCIE UTRECHT - Volgend jaar moeten alle gemeenten in de provincie een hitteplan hebben. Dat is de wens van gedeputeerde Mirjam Sterk. Zij wil dat op lokaal niveau wordt ingegrepen bij een hittegolf. Op die manier moeten onder andere kwetsbare inwoners beter worden beschermd tegen

Figuur 1: Nieuwsartikel over de Utrechtse hitteplannen. Bron: RTV Utrecht.

2.2 Wat is een lokaal hitteplan?

Een lokaal hitteplan is een nadere uitwerking van het Nationaal Hitteplan. Het plan richt zich op de inzet van communicatie voor bescherming van mensen tijdens hitte. Het richt zich op de voor hitte meest kwetsbare mensen (ouderen (vooral 75+'ers), mensen met een chronische aandoening, eenzamen, (zeer) jonge kinderen en mensen met overgewicht) en op het ondersteunen van individuele verzorgers, professionals, zorginstellingen en maatschappelijke organisaties tijdens perioden van hitte. Het plan helpt professionals bij het verkrijgen van achtergrondinformatie en bij de uitvoering van hun taken tijdens een hitte periode.

Het lokale hitteplan is een dynamisch document en wordt jaarlijks verder aangevuld en aangescherpt. Dit kan betekenen dat het aantal doelgroepen waarop het hitteplan focust de aankomende jaren wordt uitgebreid.

3 **Procesaanpak hitteplannen**

De eerste hitteplannen per gemeente zijn opgesteld in samenwerking met de GGD regio Utrecht (GGDrU), in opdracht van Provincie Utrecht. De gemeenten zijn hierin ondersteund door de adviesbureaus Arcadis en TAUW. (Het project is financieel ondersteund met LIFE IP.)

In een startoverleg met de GGDrU hebben we per gemeente het proces toegelicht en zijn de belangrijkste knelpunten voor de gemeente geïnventariseerd. Vervolgens zijn de belangrijkste stakeholders voor het opstellen van het lokale hitteplan bepaald. Deze stakeholders zijn uitgenodigd voor een digitale kennissessie.

Tijdens de digitale kennissessie heeft de GGDrU het onderwerp hitte en de urgentie toegelicht, heeft de gemeente gedeeld hoe zij omgaan met het thema hitte en hebben de adviesbureaus het lokale hitteplan uitgelegd. Met de stakeholders zijn vervolgens noodzakelijke en haalbare acties opgesteld voor het lokale hitteplan. De kennissessie had als doel een zo breed mogelijk bewustzijn en draagvlak te creëren voor het lokale hitteplan, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie.

De uitkomsten van de sessies zijn vastgelegd in de lokale hitteplannen. Daarbij is gebruik gemaakt van de Handreiking Lokaal Hitteplan (<https://klimaatadaptatienederland.nl/hulpmiddelen/overzicht/lokaal-hitteplan/>).

Een ondersteunende memo was de basis om bestuurders mee te nemen in de noodzaak en inhoud van het hitteplan.

Het gehele project is afgesloten met een evaluatie met alle betrokken partijen. De deelnemers aan de kennissessies zijn met een digitale enquête bevraagd. De stuurgroep en de trekkers van de betrokken gemeenten evalueerden het project in een hybride (digitaal en fysiek) bijeenkomst. Voorliggend rapport zet de leerervaringen uiteen. Het biedt handvatten voor opschaling naar andere gemeenten en voor de actualisatie van de opgestelde lokale hitteplannen.

4 Evaluatie van het proces

4.1 Trekkers en te betrekken partijen

Bij een aantal gemeenten was voorafgaand aan het proces nog niet altijd duidelijk wie de ambtelijk trekker was van het lokale hitteplan. Bij enkele gemeenten was het trekkerschap onduidelijk door tussentijds personeels- of taakwisselingen. Het vergde enige tijd en een aantal gesprekken, intern en met de adviseurs, om te komen tot een duidelijke trekker(s) per gemeente en om het eigenaarschap bij die trekker en de directe collega's te bereiken. Aan het einde van het project was bij iedere gemeente zicht op een trekker(s).

Ook de bestuurlijke portefeuillehouder voor het lokale hitteplan was vooraf vaak nog niet bekend. Alle gemeenten kwamen, soms na enig zoeken, tot de conclusie dat het Lokale Hitteplan primair thuishoort in de portefeuille gezondheid. Waarbij door de gemeenten nadrukkelijk afstemming werd gezocht met de portefeuilles ruimtelijke ordening, groen of klimaatadaptatie.

Tijdens een overleg met de trekker(s) is bepaald welke organisaties en contactpersonen voor de werksessie moesten worden uitgenodigd. Daarbij adviseerde TAUW om voor deze eerste versie van het lokale hitteplan te focussen op een of twee kwetsbare doelgroepen. Vier van de zeven gemeenten focussen daarom hun hitteplan alleen op de doelgroep ouderen. Deze gemeenten hebben met name partijen rondom kwetsbare oudere uitgenodigd n. Arcadis adviseerde om een bredere groep organisaties uit te nodigen, en benaderde daarom ook scholen en sportverenigingen.

Binnen de gemeenten hebben de medewerkers van het sociaal domein vaak goed zicht op de doelgroepen van kwetsbaren.

Geen enkele gemeente had een lijst met partijen en contactpersonen paraat. Deze contactpersonen moesten eerst worden verzameld door het bevragen van collega's of een zoektocht op internet. Dit kostte vaak veel tijd.

Globaal overzicht van typen partijen

Gemeente:

- Projectleider/trekker (ambtelijk)
- Bestuurlijk trekker/portefeuillehouder
- Afdeling communicatie
- Afdeling/team gezondheid/sociaal domein
- Afdeling/team openbare ruimte

Sociale instellingen:

- GGD regio Utrecht
- Rode Kruis
- Kerken en/of andere religieuze organisaties
- Zorggroepen
- Welzijn/(thuis)zorg ondersteunende organisaties
- Woonzorginstellingen
- Wijkraden en buurtverenigingen
- Huisartsen en apotheken
- Verenigingen van doelgroepen (bijvoorbeeld ouderenvereniging)

Kinderen en sporters:

- Scholen (BO en VO)
- Kinderopvang
- Sportverenigingen

De partijen zijn per mail voor de werksessies uitgenodigd. Bij de mail was een informatieve flyer toegevoegd met een korte toelichting op het lokale hitteplan en de geplande werksessie. De respons op de uitnodigingsmails was relatief laag. Waarbij mails aan algemene e-mailadressen het minst effect hadden. Ervaring vanuit andere hitteplannen leert dat een telefonische uitnodiging vanuit de gemeente (in plaats vanuit de adviesbureaus) een beter resultaat oplevert. Ondanks de grote tijdsinspanning aan de voorkant, levert dat veel meer respons op en voorkomt het extra inspanningen vlak voor de sessie.

Het toevoegen van een informatieve flyer en een extra herinneringsmail leverde vaak direct extra aanmeldingen op voor de werksessies. Ondanks dat bleek er vaak nog veel onduidelijkheid bij de genodigden over wat een hitteplan is en wat het belang is om daaraan mee te werken. Voor een vervolg wordt aanbevolen om dit voorafgaand aan en tijdens de werksessie duidelijker uit te leggen.

4.2 Uit de werksessies

De werksessies leverden waardevolle kruisbestuivingen op. Zo wisselde een school haar hitteplan uit met een kinderopvang. In het algemeen is de indruk dat een uitnodiging naar organisaties gericht op een of twee specifieke doelgroepen het gesprek tijdens de werksessie gemakkelijker maakt. Voor een vervolgproces zou men ervoor kunnen kiezen om per doelgroep aparte werksessies te organiseren.

Tijdens de werksessies werd duidelijk dat een lokaal hitteplan geen groot project is, maar vooral de lijnen bij elkaar brengt. Partijen weten elkaar beter te vinden; delen ter plekke tips en het draagt bij aan een groter bewustzijn. Daarbij gaat het zowel om bewustzijn van de gevolgen van hitte als over bewustzijn van het eigen handelingsperspectief.

Tijdens de werksessies werd herhaaldelijk de relatie tussen hitte en de openbare ruimte en gebouwen (het fysieke domein) gelegd. Zo kwam de bekendheid met en bereikbaarheid van koele plekken meerdere keren ter sprake. Ook de beschikbaarheid van drinkwatertappunten en de noodzaak van vergroening en verkoeling van de openbare ruimte werd benoemd. Daarnaast werd opgemerkt dat verschillende scholen en zorginstellingen gehuisvest zijn in panden die te sterk opwarmen. Dit inzicht legt het verband tussen het fysieke domein en het sociale domein en toont de noodzaak van afstemming en samenwerking en afstemming in beleid, realisatie en acties.

Hoe verliep het gesprek tijdens de werksessie?

 Mentimeter

Figuur 2: Screenshot uit de gezamenlijke evaluatiesessie van 8 november 2022: ervaringen met het gespreksverloop.

4.3 Doorkijk naar vervolg, 2023 en versie 2.0

Tijdens de evaluatiesessie kwam naar voren dat het hitteplan een startpunt vormt waarop de gemeenten verder willen bouwen. De manier waarop zij dat gaan doen, verschilt per gemeente.

Een groot deel van de gemeenten gaat het hitteplan uitwerken tot een communicatieplan. Het hittecommunicatieplan wordt gezien als een toevoeging of aanvulling op het gemeentelijk klimaatadaptatiebeleid. Ook is het een verbindende factor tussen verschillende thema's, zoals hitte en eenzaamheid (bij ouderen), en tussen organisaties die op een of andere manier betrokken zijn bij deze thema's.

Naar aanleiding van het hitteplan willen de gemeenten aan de slag. Bijvoorbeeld door overzichtelijk te maken welke hittecommunicatiemiddelen er al beschikbaar zijn, of te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor het plaatsen van watertappunten.

Een inventarisatie van bestaande aanpakken en (communicatie)middelen kan zinvol zijn. Tijdens de werksessies deelden scholen hun eigen hitteplan met andere scholen uit de regio en werden er links gedeeld naar GGD-informatiebrochures voor ouderen. Het resultaat van de inventarisatie kan overzichtelijk worden weergegeven door achter de link te verwijzen naar doelgroep(en) voor wie de informatie van belang kan zijn.

Bij sommige gemeenten is er (voorlopig) geen ambtelijke capaciteit om verder te werken aan het hitteplan en -beleid. Enkele gemeenten gaven tijdens de evaluatie aan dat zij graag samen verder gaan in de vorm van intervisie of een Community of Practice. Daarnaast is de wens uitgesproken om ook andere gemeenten te laten aanhaken en te betrekken. Zo'n samenwerking als vervolg kan, bijvoorbeeld door het delen van kennis en aanpakmethoden, tijdsbesparend werken. Waardoor ook kleine gemeentelijke organisaties verder komen met hun hittebeleid.

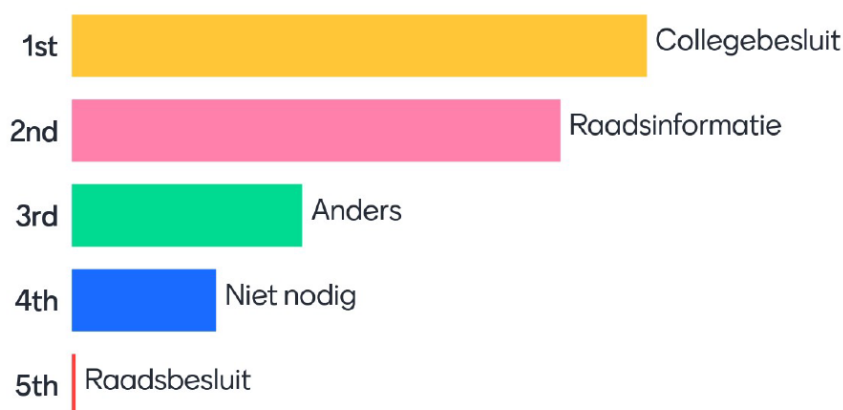
4.4 Bestuurlijk proces

Het opstellen van een lokaal hitteplan is nog lang niet bij alle gemeenten opgenomen in het beleid. Enkele gemeenten hadden het opstellen van een lokaal hitteplan opgenomen als onderdeel van beleid gericht op klimaatadaptatie of een gezonde leefomgeving. Wel hebben alle gemeenten maatregelen tegen hitte opgenomen in het klimaatadaptatie- en/of groenbeleid.

Ter ondersteuning is een generieke bestuurlijke memo opgesteld die alle deelnemende gemeenten konden gebruiken. In de evaluatiesessie gaven de aanwezige gemeenten aan dat zij de bestuurlijke memo niet actief hebben gebruikt. De meeste gemeenten hebben de bestuurlijke portefeuillehouder zelf geïnformeerd over het project. Daarbij sloten zij niet uit dat zij de memo ter informatie hebben gebruikt voor hun eigen brief of toelichting.

Het traject van eventuele vaststelling van de lokale hitteplannen is nog niet of nauwelijks gestart. Bestuurlijke borging van het plan gebeurt grotendeels via een collegebesluit. Een aantal gemeenten informeren hun gemeenteraad over het hitteplan. Daarnaast gaven een paar deelnemende gemeenten aan dat zij bestuurlijke borging verder niet nodig vinden.

Hoe wordt het Lokale Hitteplan 1.0 bestuurlijk geborgd?

Figuur 3: Screenshot uit de gezamenlijke evaluatiesessie van 8 november 2022: bestuurlijke waarborging.

4.5 Stuurgroep en adviseurs

De stuurgroep bestond uit: provincie Utrecht, GGD regio Utrecht, Rode Kruis en de twee werkregio's (klimaatadaptatie) Vallei & Veluwe en Water & Klimaat.

De stuurgroep kwam gedurende het project driemaal bijeen. Leden van de stuurgroep waren aanwezig bij de voor hen relevante werksessies. Om de stuurgroep tussentijds aan te haken, stuurden Arcadis en TAUW regelmatig een gezamenlijk voortgangsbericht per mail aan de stuurgroep. Er was duidelijk behoefte aan deze berichten om

gaandeweg het project gevoel te houden bij de voortgang en de inzichten. Uit de berichten bleek al snel dat de aanloop naar eigenaarschap en het vinden van trekkers bij de gemeenten tijd en energie kosten. Het oorspronkelijke plan was om voor of in de zomer al de zeven lokale hitteplannen gereed te hebben. Dit bleek organisatorisch niet haalbaar. Zes van de zeven werksessie zijn over de zomer(vakantie) heen getild.

GGD regio Utrecht was bij iedere werksessie aanwezig en het Rode Kruis bij een groot deel van de werksessies.

Tussentijds stemden Arcadis en TAUW onderling af. Dit gebeurde onder andere tijdens een structureel tweewekelijks overleg. Deze afstemming verliep soepel. De algemene werkzaamheden zijn verdeeld over beide bureaus en de inzichten daaruit zijn met elkaar gedeeld. Door het werk te verdelen, konden beide bureaus het beschikbare budget optimaal inzetten en ontstond kruisbestuiving van kennis en ervaring.

5 Evaluatie op inhoud

Tijdens de werksessies en bij de reacties op de concepten van de lokale hitteplannen werd duidelijk dat een deel van de betrokkenen (nog) niet scherp heeft of had dat een lokaal hitteplan vooral een communicatieplan is. Kennelijk vergt dit een nog helderdere uitleg.

De lokale hitte plannen 1.0 worden veelal gezien als een goede start. Anderen zijn van mening dat er nog meer in had gezeten. In beide gevallen was de insteek om deze eerste versie de komende jaren uit te bouwen en aan te scherpen.

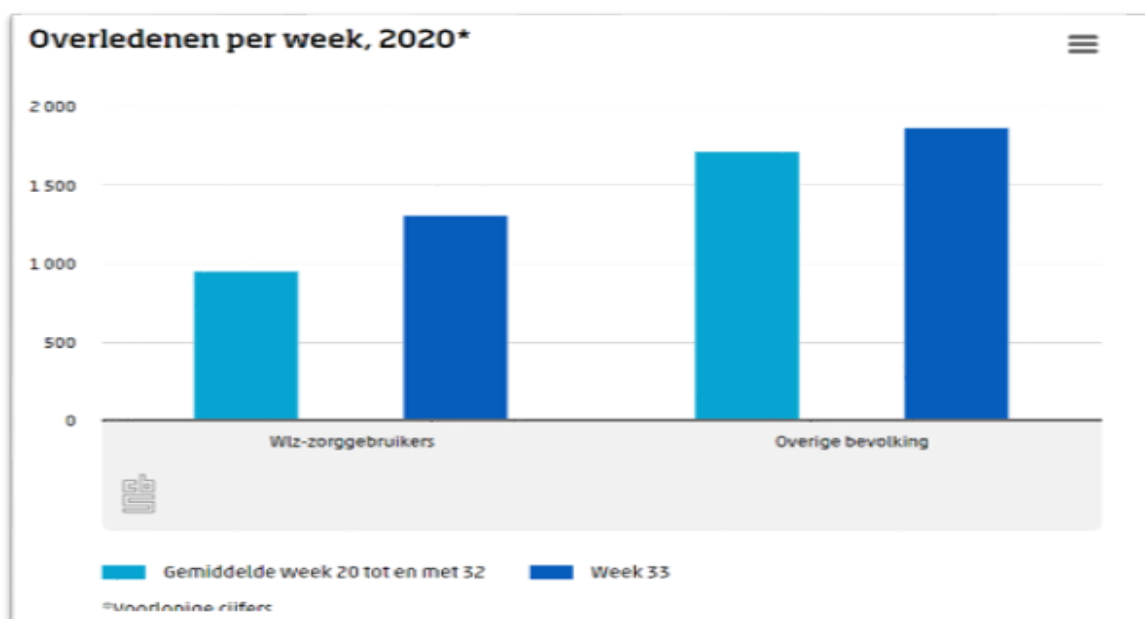
Het is voor een aantal gemeenten en betrokken partijen nog een zoektocht in hoeverre fysieke maatregelen onderdeel zijn van het lokale hitteplan, of dat maatregelen in de fysieke leefomgeving in andere beleidsstukken moeten worden geborgd.

Inhoudelijk kwam vaak naar voren dat juist in de zomerperiode, wanneer hitte kan optreden, veel (zorg)personeel op vakantie is. Er is dan weinig vast personeel en er zijn veel invalkrachten. Extra inzet van personeel tijdens een periode van hitte is daarom een uitdaging. Ook de overdracht/bekendheid van het hitteplan is met invalkrachten moeizamer. Tegelijkertijd is de zomer ook een periode van grotere eenzaamheid. Hitte en eenzaamheid tijdens de zomer dus samen. Het hitteplan kan hierop aanhaken.

De kaarten van hitte en eenzaamheid hebben nog een te groot abstractieniveau (en zijn van 2016) voor het gesprek in de werksessies. In vervolgsessies zou gebruik gemaakt kunnen worden van gedetailleerdere kaarten op beide thema's. Deze zijn in (vrijwel)iedere gemeente beschikbaar.

Ter voorbereiding op de lokale hitteplannen, is het landelijke format aangepast op de situatie in Utrecht. Ook is het format verbeterd met inzichten vanuit de stuurgroep en adviseurs. Het landelijke format voldeed dus niet direct volledig, maar vormde wel een goed vertrekpunt.

De urgentie van een hitteplan is nog lang niet bij alle partijen scherp. In Nederland ziet men hitte nog steeds niet als een bedreiging voor de volksgezondheid. Dit wordt gecompliceerd doordat de effecten grotendeels sluipend en slecht zichtbaar zijn. De GGD regio Utrecht nam daarom in de werksessies het woord om dit bewustzijn te vergroten.

Figuur 4: Aantal overledenen in 2020 in een week met gemiddelde temperatuur (lichtblauw) en in een hittegolfweek (donkerblauw). Bron: CBS

Een aantal gemeenten is nog zoekende naar de vraag of zij een rol hebben tijdens hitte. De GGD regio Utrecht geeft aan dat dit een taak van de gemeente is vanwege de zorg voor de gezondheid van de inwoners. Uit de evaluatie bleek dat gemeenten behoefte hebben aan meer duiding en hulp om dit verhaal intern, extern en bestuurlijk goed te vertellen.

De effectiviteit van een lokaal hitteplan is moeilijk te meten. Er is nog geen goede indicator voor de vermindering van productiviteitsverlies en welzijn. Oversterfte is alleen achteraf en globaal vast te stellen, en biedt geen beeld van de effectiviteit. De GDD is nog op zoek naar een goede indicator of indicatoren.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Hitte en gezondheid

Herken de klachten, weet wat je moet doen

Oververhitting

Hoe herken je het?

- Vermoeidheid
- Concentratieverlies overdag
- Hoofdpijn
- Duizeligheid
- Spierpijn
- Opgezwollen enkels (oedeem)
- Jeukende blaasjes

Wat doe je:
Drink voldoende water, thee of koffie, ook als je geen dorst hebt. Doe rustig aan. Een voetenbad kan helpen tegen oververhitting en opgezwollen enkels. *Neem contact op met de huisarts als de klachten erger worden.*

Hitte-uitputting

Hoe herken je het?

- Flauwvallen
- Kramp
- Snelle hartslag
- Hevig zweeten
- Een bleke huid

Wat doe je:
Stop met wat je aan het doen bent en zoek een koele plek. Drink voldoende water of sportdrink in kleine slokjes. Koel je lichaam: neem een koude douche of met natte doeken. *Als de klachten niet minder worden, waarschuw dan een arts.*

Hitteberoerte

Hoe herken je het?

<ul style="list-style-type: none"> • Verhoogde lichaamstemperatuur van meer dan 39 graden • Hoge hartslag • Misselijkheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Rode Huid • Meestal geen zweet • Stuiptrekkingen • Bewustzijnsverlies
--	--

Een hitteberoerte is levensbedreigend! Bel 112 en volg de aanwijzingen van de hulpdiensten.

 Vragen over gezondheid en medicijnen? Neem dan contact op met uw huisarts of apotheek.

 Meer informatie
Kijk op www.rivm.nl/hitte of neem contact op met de GGD in uw regio: www.ggdghor.nl

Figuur 5: Infographic 'hitte en gezondheid'. Bron: RIVM.

Praktisch inhoudelijk is iedere werksessie gestart met de oproep aan alle relevante partijen om aan te melden bij de mailing van de GGD regio Utrecht via <https://ggdru.nl/formulieren/aanmeldformulier-hittewaarschuwingen/>

6 Aanbevelingen voor vervolg

6.1 Proces

Ondanks uitleg in mails en in de werksessies bleek er vaak nog veel onduidelijkheid over wat een hitteplan is en wat het belang is om daaraan mee te werken. Voor een vervolg wordt aanbevolen om dit vanaf het begin te herhalen en nog nadrukkelijker uit te leggen.

Het gesprek in de werksessies was waardevol voor de aanwezigen. Het bewustzijn van de effecten van hitte en van het handelingsperspectief werd groter en partijen weten elkaar beter te vinden.

Met deze eerste ervaringen is duidelijk dat een lokaal hitteplan onderdeel is van de portefeuille gezondheid. Eventueel vindt afstemming plaats met de portefeuilles voor klimaatadaptatie, groen of openbare ruimte.

De deelnemende gemeenten die lokale hitteplannen opstelden, hebben interesse in een verdiepend gesprek over de rol van de gemeente tijdens hitte. Dit kan als een kennissessie worden ingevuld.

6.2 Inhoud

Om de inhoud van het hitteplan goed te laten aansluiten op de lokale situatie, is het belangrijk dat de te betrekken partijen van tevoren een goed beeld hebben over de inhoud. Bespreek daarom in de werksessies de verbanden tussen hitte, vakantieperiode in de zorg en eenzaamheid. Het landelijke format kan een handige kapstok zijn voor de lokale gemeentelijke hitteplannen.

Daarnaast is het van belang om vanaf de start heel goed en helder uit te leggen dat een lokaal hitteplan een communicatieplan is. Op deze manier hebben de te betrekken partijen scherp welke acties in het plan thuishoren en welke partijen hier wel/geen rol in kunnen spelen.

6.3 Opschaling in provincie Utrecht

Enkele gemeenten gaven tijdens de evaluatie aan dat zij graag samen verder gaan in de vorm van intervisie of een CoP. Mogelijk kan deze ook een rol spelen bij de verdere opschaling.

6.4 Aanbevelingen vanuit de adviseurs

Los van de evaluatiesessie willen de adviseurs van Arcadis en TAUW nog enkele aanbevelingen meegeven.

Na een lange aanloop, was het niet meer mogelijk om de werksessies en de lokale hitteplannen voor de zomer van 2022 af te ronden. Helaas waren de plannen dus nog niet gereed om al in 2022 in actie te komen. Meer in het algemeen zien we vaker dat gemeenten en andere partijen in de herfst en winter nog niet aan de slag gaan met hitte. Er is (nog) te weinig urgentie om tijdig voorbereid te zijn.

Vanuit de krappe doorlooptijd en budgetten was gekozen om de deelnemers voor de werksessies per mail en vanuit de adviesbureaus uit te nodigen. Een belronde vanuit of namens de gemeenten had waarschijnlijk uiteindelijk meer respons opgeleverd. Ook kan dat meer duidelijkheid geven over de urgentie en het belang van de genodigden. Voor een vervolg bevelen wij aan om een telefonische aanpak in ieder geval eens te testen.

Bijlage A Enquêtevragen

Algemeen

1. Bij welke organisatie bent u werkzaam?
2. Bij welke gemeente bent u betrokken geweest bij het opstellen van het lokaal hitteplan? Meerkeuzevraag > gemeenten toevoegen

Procesaanpak:

1. Bent u goed meegenomen in het proces om te komen tot een lokaal hitteplan door uw gemeente? > Meerkeuzevraag ja, nee, neutraal
 - a. Mogelijkheid voor toelichting toevoegen: waarom wel/niet
2. Hoe heb je de communicatie rondom het opstellen van het lokaal hitteplan ervaren? > Meerkeuzevraag
 - a. Mogelijkheid voor toelichting toevoegen: wat ging er goed/ wat kan er beter?
3. Hoe heeft u de bijeenkomst ervaren? > Meerkeuzevraag
 - a. Mogelijkheid voor toelichting toevoegen (verplicht maken)

Lokaal hitteplan als document

1. Wat vindt u goed aan het lokaal hitteplan?
2. Is het lokaal hitteplan een werkbare oplossing voor hitte voor uw organisatie? > Meerkeuzevraag
3. Wat kan de werkbaarheid vergroten? (laten vervallen bij antwoord ja op vorige vraag)
4. Wat kan er (verder) verbeterd worden aan het lokaal hitteplan?
5. Heeft het lokaal hitteplan bijgedragen aan het verduidelijken van de taken en verantwoordelijkheden van uw organisatie? (Meerkeuzevraag)
6. Acht u uw organisatie in staat deze verwachtingen waar te maken? (Meerkeuzevraag)
7. Wie of wat zou uw organisatie kunnen ondersteunen?

Verwachtingen en vervolgstappen

1. Wat verwacht uw organisatie vanaf nu van de gemeente?
2. Heeft u behoefte aan een jaarlijkse bijeenkomst? > Meerkeuze ja/nee
 - Aan welk soort bijeenkomst geeft u de voorkeur? > Meerkeuze (a) Alle betrokken organisaties samen (zoals de afgelopen bijeenkomst) (b) Individueel per organisatie

Colofon

EVALUATIE UTRECHTSE HITTEPLANNEN
LEERERVARINGEN UIT EERSTE PLANNEN

KLANT

provincie Utrecht

AUTEUR

Suzanne Meeuwissen

PROJECTNUMMER

0130380

ONZE REFERENTIE

TWQ6RPM26YZ7-1048069354-211:1

DATUM

6 januari 2023

STATUS

Definitief

GECONTROLEERD DOOR

Marieke van der Linde
adviseur klimaatadaptatie
TAUW B.V.

Freya Macke
sr. adviseur klimaatadaptatie
Arcadis Nederland B.V.